

HANDLINGSPLAN FÖR TILLSYN AV FÖRORENADE OMRÅDEN

MILJÖ- OCH BYGGLOVSNÄMNDEN

2021-2025

Innehållsförteckning

1.	SAMMANFATTNING	3
2.	BAKGRUND OCH SYFTE	3
2.1.	Förorenat område	3
2.2.	Lagstiftning och efterbehandlingsansvar	4
2.3.	Tillsynsmyndigheternas roll	5
2.3.1.	Länsstyrelsens arbete med förorenade områden:	5
2.3.2.	Miljö- och bygglovsnämnden arbete med förorenade områden:	5
2.3.3.	Nationell databas (ebh-stödet)	5
2.4.	Handlingsplan förorenade områden	6
3.	ÖVERGRIPANDE MÅL OCH STYRDOKUMENT	6
3.1.	Nationella miljökvalitetsmål	6
3.2.	Regionala miljömål och tillsynsmål	7
3.3.	Lokala miljömål	7
3.3.1.	Översiktsplan	7
3.3.2.	Miljöplan	7
3.3.3.	Kemikalieplan	8
3.3.4.	Vattenplan	8
4.	KOMMUNENS ORGANISATION	8
4.1.	Kommunstyrelsen; Samhällsbyggnadsavdelningen och Exploateringsavdelningen	8
4.2.	Miljö- och bygglovsnämnden; Miljö- och hälsoskyddsavdelningen	9
4.3.	Tekniska nämnden; Park- och gata, Va- och avfall, Fastighetsavdelningen och BMF Veddesta	9
5.	LÄGESBESKRIVNING	9
5.1.	Ebh-objekt	9
5.2.	Förorenande branscher	10
5.2.1.	Avfallsdeponier	10
5.2.2.	Drivmedelsstationer	10
5.2.3.	Fritidsbåtklubbar och marinor	11
5.2.4.	Lövsta-aska	11
5.2.5.	Handelsträdgårdar	Fel! Bokmärket är inte definierat.
5.2.6.	Industrier och bilvårdsanläggningar	12
5.2.7.	Kemtättar	14
5.2.8.	Brandsläckning	15
5.2.9.	Militär verksamhet	15
5.2.10.	Tandläkare	16
6.	ARBETET MED FÖRORENADE OMRÅDEN	16
6.1.1.	Arbete med fysisk planering och exploatering	16
6.1.2.	Tillsynsarbetet	16
6.1.3.	Kommunen som verksamhetsutövare, fastighetsägare eller huvudman	17
7.	STRATEGI	17
7.1.	Kompetens	17
7.2.	Samverkan	18
7.3.	Prioriteringsgrunder	18

8. AKTIVITETS- OCH TIDSPLAN.....	18
8.1. Särskilda tillsynsinsatser.....	19
8.1.1. PFAS-användning.....	19
8.1.2. Handelsträdgårdar.....	19
8.1.3. Båtklubbar.....	19
8.1.4. Lövstaska.....	19
8.1.5. E.V Anderssons gjuteri.....	20
8.1.6. Avfallsdeponier.....	20
8.1.7. Kemtvättar.....	20
8.1.8. SAAB.....	20
8.1.9. Bygg- och exploatering.....	20
9. RESURSBEHOV.....	20
10. BESLUT, GILTIGHETSTID OCH UPPFÖLJNING.....	21
BILAGOR.....	21

1. SAMMANFATTNING

I Järfälla kommun finns ca 400 konstaterade eller potentiellt förorenade områden där miljö- och bygglovsnämnden har tillsynsansvaret för flertalet. Tillsynen omfattar både egeninitierade och händelsestyrda ärenden. Som stöd i arbetet har en handlingsplan för förorenade områden tagits fram enligt den mall som Länsstyrelsen utvecklat i samband med deras tillsynsvägledning.

I handlingsplanen anges aktuella mål och strategier samt har en redovisning hur tillsynsarbetet med förorenade områden ska bedrivas. I planen ingår prioriteringsgrunder, resurser, ansvarsområden samt en tidsplan för arbetet.

Handlingsplanen är ett viktigt underlag vid miljö- och bygglovsnämndens arbete med behovsutredning för tillsyn och tillsynsplan men omfattar även en översiktlig beskrivning av kommunens samlade arbete med förorenade områden, det vill säga arbete som inte ingår i miljö- och bygglovsnämndens tillsyn.

Den strategi som miljö- och hälsoskyddsavdelningen avser att använda för att bedriva tillsynsarbetet med förorenade områden fokuserar på att öka och upprätthålla kompetens i arbetsgruppen, att fortsättningsvis samverka med andra tillsynsmyndigheter i länet och inom den egna organisationen samt prioritera arbetsinsatser mot de förorenade områden som bedöms ge mest effekt avseende skydd mot människors hälsa och miljön.

Utifrån prioriteringsgrunderna bedöms särskilda tillsynsinsatser behövas inom områden för PFAS-användning, plantskolor och handelsträdgårdar, båtklubbar, områden utfylld med så kallad Lövsta-aska, avfallsdeponier, kemtvättar samt plan- och exploateringsprojekt inom förorenade områden.

2. BAKGRUND OCH SYFTE

Inledningsvis presenteras bakgrundinformation om vad ett förorenat område innebär, vilka lagar och regler som finns i miljöbalken, tillsynsmyndigheternas ansvarområden samt vad en handlingsplan för förorenade områden syftar till och vilka delar den bör innehålla.

2.1. Förorenat område

Ett förorenat område är en plats som är så pass förorenad att den kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Vid ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga ämnets naturligt förekommande halt i omgivningen. Området innefattar oftast ett markområde men föroreningarna kan även förekomma i grundvatten, sediment eller byggnader.

Byggnader kan vara förorenade av den verksamhet som bedrivits, exempelvis via oljespill på golv, förorenat slam i ledningar så som kvicksilver från tandläkarmottagningar. Byggnader kan även vara förorenade av att miljöfarliga ämnen använts vid byggnationen, exempelvis polyklorerade bifenylter (PCB).

Risk för föroreningsskada finns så fort någon form av miljöfarlig verksamhet som exempelvis bensinstation, avfallsverksamhet, verkstad, eller liknande bedrivits på en plats. Misstanke om föroreningsskada finns även vid äldre markutfyllnader så som avfallsdeponier och områden som fyllts ut med förbränningsaska.

2.2. Lagstiftning och efterbehandlingsansvar

Ansvarig för undersökningar och efterbehandling är i första hand den som orsakat föroreningen. I andra hand kan fastighetsägaren vara ansvarig. I det fall någon vill utföra arbeten inom ett förorenat område får byggherren/entreprenören ett verksamhetsansvar som innebär att de måste vidta tillräckliga försiktighetsåtgärder för att inte riskera att sprida föroreningen. Efterbehandlingsansvaret innebär att den ansvarige i skälig omfattning ska utreda föroreningsituationen och utföra de åtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

Lagar och regler kring förorenade områden återfinns i Miljöbalken (SNF 1998:808) med tillhörande förordningar och föreskrifter där nedanstående laghänvisningar särskilt kan nämnas:

- miljöbalken kapitel 10 om verksamheter som orsakar miljöskador.
- miljöbalken kapitel 9 om miljöfarlig verksamhet.
- miljöbalken kapitel 26 om tillsyn av miljöfarlig verksamhet.
- miljöbalken kapitel 15 om avfall.
- Förordning (SNF 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.
- Förordning (SFS 2004:100) om statsbidrag för utredning och efterbehandling av förorenade områden.

I miljölagstiftningen finns några paragrafer som är särskilt viktiga i föroreningsärenden. Dessa paragrafer tillämpas i första hand i samband med att någon påträffar en förorening eller ska göra markarbeten inom misstänkt förorenade områden.

- Enligt 10 kap 2 § Miljöbalken (1998:808) är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) ansvarig för det avhjälpande som ska ske enligt bestämmelserna i detta kapitel.
- Enligt 10 kap 11 § Miljöbalken (1998:808) ska den som äger eller brukar en fastighet oavsett om området tidigare ansetts förorenat genast underrätta tillsynsmyndigheten om det upptäcks en förorening på fastigheten och föroreningen kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.
- Enligt 26 kap 22 § Miljöbalken (1998:808) ska den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.
- Enligt 28 § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899) är det förbjudet att utan anmälan till tillsynsmyndigheten vidta en avhjälpandeåtgärd med anledning av en föroreningskada i ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning enligt 10 kap. miljöbalken, om åtgärden kan medföra ökad risk för spridning eller exponering av föroreningarna och denna risk inte bedöms som ringa.

I bilaga 3 återfinns en litteraturlista på exempel på rapporter och vägledningar som berör förorenade områden och som ger mer djupgående information om efterbehandlingsansvar, myndigheternas tillsyn och generella riktvärden.

2.3. Tillsynsmyndigheternas roll

Det är tillsynsmyndigheterna som ska kontrollera att de lagar och regler som finns i miljöbalken och dess förordningar följs av alla som är ansvariga för en misstänkt eller konstaterad förorening. För förorenade områden i Järfälla kommun kan både Länsstyrelsen i Stockholm eller miljö- och bygglovsnämnden i kommunen agera tillsynsmyndighet. Ansvarsområdena är uppdelade enligt följande:

2.3.1. Länsstyrelsens arbete med förorenade områden:

- Utövar tillsyn och vägleder kommunerna i sin tillsyn över förorenade områden.
- Samordnar arbetet med förorenade områden i länet, planerar, prioriterar och följer upp.
- Vidareförmedlar statliga bidrag för undersökning och sanering till en kommunal eller annan huvudman.
- Granskar hur kommunerna beaktar förorenade områden i den fysiska planeringen.
- Granskar och följer upp hur kommunen bedriver tillsyn på överlåtna objekt.

2.3.2. Miljö- och bygglovsnämndens arbete med förorenade områden:

- Utövar tillsyn över förorenade områden där kommunen är tillsynsmyndighet.
- Utför lokal planering, prioritering och uppföljning i kommunen.
- Inventerar pågående miljöfarliga verksamheter eller andra förorenade områden som kommunen har tillsyn över.
- Kan agera huvudman för undersökning och sanering med statliga bidrag.
- Granskar hur kommunstyrelsen beaktar förorenade områden i den fysiska planeringen.

2.3.3. Nationell databas (EBH-stödet)

Som en del i det nationella arbetet med att samordna och följa upp status för misstänkta eller konstaterade förorenade områden används en databas som heter EBH-stödet där EBH är en förkortning för *efterbehandling*. Databasen ägs och förvaltas av länsstyrelserna gemensamt och är även tillgänglig för Naturvårdsverket.

Syftet med databasen är att samla information om eventuellt och konstaterat förorenade områden så att informationen kan användas för prioritering av efterbehandlingsinsatser (lokalt, regionalt och nationellt). Uppgifterna kring en misstänkt eller konstaterad förorening (EBH-objekt) i databasen är knuten till ett unikt ID-nummer. Databasen används också för att bevara information om var och vilka eventuella föroreningar som lämnats kvar efter efterbehandlingsåtgärder. Uppgifterna i databasen utgör även underlag vid till exempel fysisk planering och exploatering.

Det är tillsynsmyndigheternas uppgift att hålla EBH-stödet uppdaterat och se till så att aktuella handlingar i ett föroreningsärende registreras.

2.4. Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden

En beslutad handlingsplan för förorenade områden ökar möjligheterna att arbeta strategiskt. Handlingsplanen anger aktuella mål och strategier samt tydliggör hur arbetet med förorenade områden ska bedrivas. I planen ingår prioriteringsgrunder, resurser, ansvarsområden samt en tidsplan för arbetet. Den är ett viktigt underlag vid arbete med behovsutredning för tillsyn och tillsynsplan samt kan användas vid introduktionen av nyanställda inom miljö- och hälsoskyddsavdelningen för att överskådligt beskriva arbetet med förorenade områden.

Handlingsplanen ska omfatta kommunens samlade arbete med förorenade områden, det vill säga även annat arbete än tillsyn. Vidare är den en viktig utgångspunkt vid uppföljning av arbetet, för tillsynen såväl som kommunens samlade insatser med att nå uppsatta mål för arbetet med förorenade områden.

Aktuell handlingsplan är en uppdatering av den befintliga handlingsplanen; *Förorenade områden förr och nu* som togs fram av dåvarande miljö- och stadsbyggnadskontoret år 1998. Handlingsplanen ger en beskrivning över vilka förorenade områden som är vanligt förekommande i Järfälla kommun och utgår i första hand utifrån de föroreningsobjekt som finns med i EBH-stödet. Handlingsplanen fastställs av miljö- och bygglovsnämnden och är aktuell under perioden 2021-2025. Därefter behöver den uppdateras och återigen fastställas av nämnden.

3. ÖVERGRIPANDE MÅL OCH STYRDOKUMENT

Miljö- och bygglovsnämndens arbete med förorenade områden utgår ifrån de nationellt och regionalt uppsatta miljömålen. Inom Järfälla kommuns organisation finns även lokala miljömål som ska vägleda kommunens övriga miljöarbete. Aktuell handlingsplan konkretiserar inga egna mål men strategierna i avsnitt 7 är framtagna för att befintliga mål ska kunna uppnås.

3.1. Nationella miljö kvalitetsmål

Det övergripande målet för miljömålsarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Ett av dessa är målet om en Giftfri miljö, vars målformulering lyder:

”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna”.

Arbetet med att identifiera och åtgärda förorenande områden bidrar även till arbetet med att nå flera andra nationella miljö kvalitetsmål så som exempelvis God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans. Regeringen har fastställt sex preciseringar för målet Giftfri miljö, varav tre berör arbetet med förorenade områden:

”Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte är skadlig för människor eller den biologiska mångfalden”

”Spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga”

”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön”

För att göra arbetet med miljö kvalitetsmålen mer specificerat har de delats in flera delmål. Exempelvis har preciseringar av miljö kvalitetsmål, etappmål och regionala tillsynsmål tagits fram.

3.2. Regionala miljömål och tillsynsmål

Inom Stockholms län är sex av de nationella miljömålen prioriterade i nuläget. Dessa är Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv och En god bebyggd miljö. Då Stockholm är en region med snabbt växande befolkning är det utmanande att arbeta med att uppnå miljömålen samtidigt som många fler bostäder byggs och infrastrukturen utökas.

Stockholms län har ett stort antal förorenade områden. I november 2020 fanns kännedom om ca 11 700 stycken objekt i EBH-stödet. Länsstyrelsen, som har det övergripande ansvaret för det regionala miljömålsarbetet, har tagit fram en åtgärdsstrategi i samverkan med länets aktörer som fungerar som stöd inför prioritering av insatser på regional och lokal nivå. Länsstyrelsens mål 2018-2020 inom tillsynsvägledning för Giftfri miljö har varit att ge kommunerna vägledning för att ta fram och uppdatera befintliga handlingsplaner för ett mer strategiskt arbete med förorenade områden, att ge stöd till kommunerna i MIFO-arbetet för att öka andelen privatfinansierade åtgärder, att utreda tillsynsansvar och att förstärka tillsynsvägledningen inom sakområdet.

3.3. Lokala miljömål

Järfälla kommun har ett flertal styrdokument som i sin tur har anknytande mål som berör kommunens arbete inom området förorenade områden.

3.3.1. Översiktsplan

I översiktsplanen redovisas planeringsprinciper som ska vara vägledande i alla beslut som behöver fattas på vägen till framtidens Järfälla. Den övergripande principen är att Järfälla ska växa med kvalitet genom att ta ansvar för kommunens del av regionens tillväxt och samtidigt ta vara på och utveckla kommunens bebyggelse-, natur-, kultur- och rekreationsvärden.

Översiktsplanen ska vara vägledande och ge stöd för efterföljande beslut om detaljplaner, områdesbestämmelser och bygglov enligt plan- och bygglagen. Planen är också vägledande när kommunen och andra myndigheter fattar beslut som rör mark- och vattenanvändningen i kommunen. I översiktsplanen framgår att kommunens handlingsplan över förorenade områden kan behöva uppdateras.

3.3.2. Miljöplan

Kommunens miljöplan har lokala miljömål som formulerats utifrån de regionalt prioriterade målen. Dessa pekar ut vad kommunen och de kommunala bolagen ska uppnå innan 2024.

Inom det kommunala målet om giftfri vardag har ett inriktningsmål tagits fram som innebär att förorenade områden successivt ska saneras och att kommunen senast 2020 ska ha tagit fram en prioritering för sanering av alla kända förorenade områden på kommunal mark.

Ett annat lokalt mål är att förorenade områden med riskklass 1 ska vara åtgärdade senast 2020. I miljöplanen finns även en lista över förslag till åtgärder som respektive nämnd kan besluta om i sin budgetprocess för att nå miljömålen. Ett av dessa förslag är att förorenad mark ska undersökas för att skapa förutsättningar att prioritera saneringsåtgärder. Kommunens miljöplan håller på att revideras och den nya versionen kommer publiceras år 2021.

3.3.3. Kemikalieplan

Den kommunala kemikalieplanen utvecklar några av de åtgärdsförslag som nämns i kommunens miljöplan. Kemikalieplanen har ett särskilt fokus på barns miljöer eftersom barn generellt är mer känsliga för exponering av skadliga kemikalier. Kommunen har i koppling till giftfri miljö som mål att bland annat fasa ut farliga ämnen och minimera användningen av ämnen som kan skada människor och miljön.

För förorenade områden har följande åtgärder utvecklats och fastställts i Kemikalieplanen:

- Övergripande utreda markföroreningar inom projektet Barkarbystaden (senast 2019).
- Sänka halterna av PFAS i både mark och grundvatten runt den gamla brandövningsplatsen på det före detta flygfältet (senast 2024).
- Minska Järfällas bidrag av förorenade ämnen (PFAS, med flera) till närliggande vattendrag som Igelbäcken och Bällstaån (senast 2024).

3.3.4. Vattenplan

Järfälla kommuns vattenplan behandlar yt- och grundvattnet som en förutsättning och resurs i den fysiska planeringen. Planen syftar till att vara ett sektorsunderlag för kommunens översiktliga planering. Den ska även fungera som ett planeringsunderlag för åtgärder inom vattenvårdsområdet och vid exempelvis projektering av anläggningar som kan påverka vattenmiljön.

Målet med vattenplanen är bland annat att säkra god kemisk och ekologisk vattenstatus i kommunens vattenförekomster samt säkra kommunens ytvattens ekologiska betydelse och förmåga. Det innebär att det kan behöva utredas hur konstaterade föroreningar i mark och grundvatten påverkar miljö kvalitetsnormerna i vattenförekomsterna.

4. KOMMUNENS ORGANISATION

Inom Järfälla kommun finns ett flertal nämnder och avdelningar som berörs av arbetet med förorenade områden och som behöver ta hänsyn till att miljölagstiftningen upprätthålls.

4.1. Kommunstyrelsen; Samhällsbyggnadsavdelningen

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för kommunens egna föroreningsobjekt där kommunen varit verksamhetsutövare, men även för de objekt som ligger

inom detalj- och exploateringsprojekt. Översiktsplanen, miljöplanen och kemikalieplanen är styrdokument som belyser och målsätter kommunens arbete med förorenade områden.

Inom samhällsbyggnadsavdelningen ingår miljöstrategiska enheten som är den primära resursen för planenhetens arbete med fysisk planering gällande föroreningsfrågor. Miljöstrategiska enheten ansvarar även för att följa upp de miljömål som finns i översiktsplanen, miljöplanen och kemikalieplanen.

I exploateringskedet kan även exploateringsenheten ansvara för att eventuella saneringar genomförs och att förorenade massor provtas och omhändertas korrekt.

4.2. Miljö- och bygglovsnämnden; Miljö- och hälsoskyddsavdelningen och Bygglovsavdelningen

Miljö- och bygglovsnämnden är tillsynsmyndighet för förorenade områden i Järfälla kommun. Tillsynen utgår ifrån den behovsutredning och tillsynsplan som tas fram varje år. Behovsutredningen och tillsynsplanen är i sin tur baserade på behovet av resurser för både egeninitierad och händelsestyrd tillsyn. Tillsynsplanen fastställs årligen av miljö- och bygglovsnämnden. I samband med detaljplaneprojekt kan miljö- och hälsoskyddsavdelningen fungera som ett stöd för att bland annat granska miljötekniska markundersökningar och bedöma om de utförs utifrån områdets historik samt att de är tillräckligt omfattande.

Vid genomförande av detaljplanen kontrollerar även bygglovsavdelningen om det finns särskilda planbestämmelser kring avhjälpan åtgärder innan bygglov eller startbesked.

4.3. Tekniska nämnden; Park- och gata, Va- och avfall, Fastighetsavdelningen och BMF Veddesta

I samband med byggnation, drift och underhållsarbeten som innebär schaktning inom misstänkta eller konstaterade förorenade områden alternativt rivning av förorenade byggnader kan Tekniska nämnden vara verksamhetsutövare.

5. LÄGESBESKRIVNING

Nedan följer en sammanfattning över antal misstänkt och konstaterade förorenade områden samt en beskrivning över vilka olika branscher som bidragit till föroreningar inom Järfälla kommun.

5.1. EBH-objekt

Inom Järfälla finns 405 misstänkta eller konstaterade förorenade objekt i EBH-stödet (uppdaterat 2020-11-30). Av dessa är 136 inventerade och riskklassade. Därutöver finns *branschklassade* och *övriga* EBH-objekt som enbart är identifierade vilket innebär att det inte finns lika mycket information kring dem. För vissa branschklassade (1 och 2) har risken bedömts utifrån den bransch objektet tillhör.

Tabell 1. Fördelning av risk- och branschklassade objekt i Järfälla kommun.

Objekt i EBH-stödet	Antal
Riskklass 1	8
Riskklass 2	47
Riskklass 3	70

Riskklass 4	11
Branschklass 1 och 2 (ej inventerade)	127
Övriga	142
Totalt	405

Alla riskklassade objekt finns redovisade i en översiktskarta i bilaga 4. En lista över objekt som tillhör riskklass 1 och 2 finns som bilaga 5.

5.2. Förorenande branscher

Järfälla har genomgått en industrialisering och urbanisering vilket har inneburit att ett flertal olika typer av historiska verksamheter har lämnat kvar förorenade ämnen i mark- och vattenområden. Nedan följer en beskrivning över vilka branscher som återfinns i kommunen med information om vilka ämnen som förknippas med branschen samt hur status för objekten ser ut.

5.2.1. Avfallsdeponier

En avfallsdeponi består vanligtvis av antingen schaktmassor, industri- eller hushållsavfall som kan innehålla olika typer av föroreningar och miljögifter. Via deponins lakvatten riskerar dessa ämnen att spridas till omgivande mark och vatten.

Enligt EBH-stödet finns 21 identifierade deponier på privat och kommunal mark i Järfälla kommun. År 2011 inventerades och riskklassades 17 av dessa av SÖRAB enligt MIFO fas 1 (Ramböll 2011). År 2013 gick Järfälla kommun vidare med en MIFO fas 2 undersökning på sex av dessa avfallsdeponier i syfte att undersöka om deponierna utgjorde en risk för människors hälsa och miljön (Bjerking 2013). Av resultatet framgick att ett antal deponier kunde klassas om från riskklass 2 till riskklass 3 och 4.

Inom kommunen finns en pågående avfallsdeponi, Pingsttippen, som drivs av Tekniska nämnden. På deponin läggs inerta schaktmassor som uppkommer inom kommunens bygg- och driftarbeten och löpande kontroll utförs enligt det kontrollprogram som tagits fram enligt gällande miljötillstånd.

Trots den noggranna inventeringen 2011 upptäcks fortfarande deponier, mest av mindre storlek, vid planläggning och bygglov. Vid eventuella markåtgärder intill nedlagda deponier krävs oftast ytterligare undersökningar och avhjälpande åtgärder för att säkerställa att planerade arbeten inte riskerar att sprida eventuella föroreningar.

5.2.2. Drivmedelsstationer

Vid förvaring och försäljning av drivmedel riskerar marken att förorenas genom läckage från markanlagda cisterner och tillhörande rörledningar, oljeavskiljare eller spill från drivmedelspumpar. Föroreningar från bensen eller diesel utgörs av alifatiska kolväten, alicykliska kolväten och aromatiska kolväten. Kolväten kan ha hög rörlighet i mark beroende på föreningens struktur och markens sammansättning. Generellt sprider sig lättare kolväten snabbare än tyngre och riskerar att förorena angränsande markområden och grundvatten. Om verksamheten även har omfattat bilvård kan andra typer av föroreningar förekomma, exempelvis klorerade lösningsmedel, glykoler och tungmetaller.

I kommunen finns 21 EBH-objekt som har hanterat eller sålt drivmedel, varav 16 verksamheter fortfarande är i drift. Utöver föroreningar som uppkommit vid drivmedelsstationer förekommer även konstaterade och misstänkta bränsleföroreningar inom före detta Barkarby flygfält, som uppstått i samband med hantering av flygbränsle.

Genom Svenska Petroleum och Biodrivmedelsinstitutet (SPBI) och inom det tidigare gemensamma aktiebolaget SPIMFAB utfördes ett saneringsprojekt där 4 nedlagda bensinstationer undersöktes och sanerades i Järfälla kommun. För drivmedelsstationer finns särskilda riktvärden för verksamheter i drift som SBPI tagit fram. Dessa riktvärden ska befintliga drivmedelsstationer förhålla sig till vid markarbeten inom sin verksamhet.

5.2.3. Fritidsbåtklubbar och marinor

Inom områden där underhåll av båtskrov utförs riskerar marken bli förorenad av miljögifter och mikroplaster från bland annat slip- och skraprester från båtbottnfärger. Vilka ämnen (biocider) som ingått i båtbottnfärg har varierat genom åren. Exempel på biocider är metaller såsom koppar, zink och bly samt PCB, organiska tennföreningar, diuron och irgarol. Föroreningarna förekommer ofta i ett ytligt och tunt jordskikt vid båtuppställningsplatser och riskerar att läcka ut till närmsta ytvatten i samband med avrinning av regnvatten. Miljögifterna lagras sedan i sedimenten och riskerar att påverka växt- och djurliv under lång tid framöver då många av dem har lång nedbrytningstid. Även så kallade hotspots av oljekolväten, glykol, lösningsmedel med mera kan förekomma på uppställningsplatser för båtar.

I Järfälla finns sex båtklubbar vara den äldsta varit verksam sedan 1920-talet. Samtliga båtklubbar är förlagda vid Mälaren, där det inte är tillåtet med biocidfärger som förhindrar påväxt. Båtklubbarna har upprättat handlingsplaner som innebär att båtar med biocidfärger ska saneras innan iläggning år 2021. Arbetet med handlingsplanerna har följts upp i samband med regelbundna tillsynsbesök eller vid de möten som miljö- och hälsoskyddskontoret bjuder in till årligen.

I samband med miljötillsynen år 2017 ställde miljö- och hälsoskyddsavdelningen krav på att alla båtklubbar skulle utföra en förenklad markundersökning vid sina båtuppställningsplatser. Resultaten visade att fem av båtklubbarna hade mycket höga halter av metaller och tennorganiska föreningar som kan kopplas till biocidfärger.

År 2019 genomförde Länsstyrelsen i Stockholm en inventering och riskklassning av båtklubbar i länet där fem av Järfällas båtklubbar hamnade inom riskklass 1, den högsta riskklassen. Riskklassningen beror huvudsakligen på konstaterat höga föroreningshalter samt att verksamheterna funnits på platsen under en lång tid. Många av kommunens största båtklubbar ligger dessutom inom Östra Mälarens vattenskyddsområde och nära Norrvattens dricksvattenanläggning.

5.2.4. Lövsta-aska

Under större delen av 1900-talet fram till 1986 pågick storskalig sopförbränning inom Lövsta avfallsanläggning vid Hässelby. Askan från anläggningen var en restprodukt och på grund av dess kemiska och fysikaliska egenskaper användes askan ibland som fyllnadsmassor. Aska från Lövsta har i olika sammanhang påträffats i både Järfälla kommun och Stockholms stad och användes i huvudsak som en billig

lättfylld inför byggnation inom låglänta områden. Eftersom askan är en slaggprodukt från en sopförbränningsanläggning finns det en stor variation i askans sammansättning (kornstorlek och innehåll av glas, porslin, metallbitar och liknande) samt även i askans kemiska innehåll (halter av olika ämnen). Utförda analyser visar att askan innehåller höga halter av bland annat arsenik, barium, bly, koppar, zink och dioxin.

Inom Järfälla kommun finns ett flertal kända områden som fyllts ut med Lövsta-aska. Det mest kända området är Jakobsbergstippen där kommunen i slutet av 60-talet använde askan som markutfyllnad innan byggnation av skol- och idrottsområdet. Området tillhör riskklass 1 och kommunen har utfört ett flertal undersökningar och delsaneringar i samband med byggnationer inom området. Utöver detta område har aska även påträffats inom Björkeby skolans område samt mindre utfyllnader under olika vägar i kommunen.

5.2.5. Plantskolor och handelsträdgårdar

Historiskt sett har plantskolor och handelsträdgårdar varit lokaliserade i närheten av städer och tätorter eftersom korta transportavstånd till marknader har varit en förutsättning för att kunna sälja färska varor. För att hålla skadedjur borta från odlingarna användes olika typer av bekämpningsmedel. Under 1940-talet påbörjades användningen av organiska bekämpningsmedel, bland annat DDT. Användningen ökade snabbt fram till 70-talet då bekämpningsmedlens negativa effekt för människors hälsa och miljön blev allt mer känd och medlen därmed förbjöds. Bekämpningsmedelsrester återfinns oftast i det övre jordlagret där de binder hårt till organiska material. Samtidigt är ofta grundvattnet påverkat av vattenlösliga bekämpningsmedel och dess nedbrytningsprodukter.

Inom områdena Skälby, Barkarby och Jakobsberg fanns många platsskolor och handelsträdgårdar under mitten av 1900-talet. Efter att många av dessa lagt ner har dessa fastigheter styckats av och bebyggts med bostäder. År 2015 genomförde Länsstyrelsen en inventering, MIFO fas 1, av aktiva och nedlagda plantskolor och handelsträdgårdar i länet. Av dessa låg 98 stycken i Järfälla kommun varav 38 hamnade i riskklass 2. Resultatet av inventeringen har kommunicerats med fastighetsägarna.

I Järfälla finns fortfarande en pågående plantskola i Ormbäcka, Skälby som nyligen undersökts i samband med detaljplanering i området.

5.2.6. Industrier och bilvårdsanläggningar

Industrier, verkstäder och bilvårdsanläggningar tillhör merparten av den typ av verksamheter som historiskt kan ha bidragit till att förorena mark och grundvatten i Järfälla kommun. Vanliga föroreningar vid verkstadsindustri är tungmetaller och oljeföroreningar. Inom ett flertal industrier och verkstäder har även klorerade lösningsmedel (främst trikloreten) används i samband med avfettningsprocesser.

Till bilvårdsanläggningar hör biltvättar samt fordonsverkstäder som utför reparation, underhåll, lackering och plåtarbeten. Beroende på vilka arbeten som utförts inom verksamheten finns risk för tidigare utsläpp av tungmetaller, klorerade lösningsmedel, aromater, PAH, glykoler och oljor till mark och grundvatten.

Exempel på andra typer av förorenande verksamhet som förekommit i Järfälla kommun är gummiproduktion, grafisk industri, verksamheter för ytbehandling av metaller, elektroteknisk industri och plastproduktion. Sådan verksamhet kan ge upphov till utsläpp av bland annat: metaller, oljeföreningar, PCB, fenoler, cyanider, PAH, klorerade kolväten, svavelföreningar, isocyanater, styren och klorerade och organiska lösningsmedel.

I Järfälla kommun finns totalt 118 pågående eller nedlagda verkstäder, industrier och bilvårdsanläggningar i EBH-databasen, varav 45 inom riskklass 1 och 2. Av alla verksamheter bedöms 30 stycken ha använt klorerade lösningsmedel.

Järfälla kommun kan delas in i sju huvudsakliga industriområden, samt före detta Bolinders maskinverkstad i Kallhäll. Nedan följer en sammanfattning av de olika industriområdena och kända historiska källor till föroreningar.

- **Veddesta industriområde** avgränsas av Järfällavägen, Viksjöleden och E18 och omfattar bland annat Veddestavägen, Saldovägen och Äggelundavägen. Veddestabäcken och Bällstaån rinner längs området och utgör närmsta ytvattenrecipienter vid utsläpp till dagvatten. Större andelen av pågående och nedlagd industri består av verkstäder, varav många bedöms ha använt klorerade lösningsmedel inom verksamheten. Annan verksamhet som förekommit i området är bilverkstäder, verksamheter där ytbehandling av metaller förekommit samt organisk kemisk industri. Inom området ligger idag bland annat ett flertal fordonsverkstäder, en drivmedelstation och anläggningar för mellanlagring och sortering av avfall.

Järfälla kommun planerar nu för en omvandling av det gamla industriområdet till en stadskärna med tät blandad bebyggelse. I detaljplanearbetet har flertalet markundersökningar genomförts och saneringsåtgärder behöver utföras inför kommande ändrad markanvändning.

- **Veddesta Västra industriområde** är beläget på västra sidan av korsningen mellan Viksjövägen och Järfällavägen. Området omfattar Datavägen, Bruttovägen och Elektronikhöjden. Nedlagda och pågående verksamheter utgörs främst av verkstäder och bilvård, men industriområdet har i förhållande till ytan en relativt hög mångfald av tidigare förorenande verksamheter, inklusive gummiproduktion, elektroteknisk industri, plastproduktion, tryckeri och ytbehandling av metaller.
- **Veddesta Norra industriområde, inklusive Söderdalen** är beläget längs östra sidan av Järfällavägen, norr om Viksjöleden och omfattar även Nettovägen. Inom området ligger SAAB som bland annat genomfört ytbehandling av metaller och som tillhör riskklass 1. I området har det förekommit flera verkstadsindustrier och bilvårdsanläggningar samt verksamheter med drivmedelsantering, grafisk industri och gummiproduktion.

I södra delen närmast Viksjöleden låg tidigare Kodak som behandlade förbrukade fotovätskor och fastigheten har använts till deponering av schaktmassor innehållande farligt avfall, till exempel PCB-haltiga fogar.

För Söderdalen pågår just nu en omvandling från industriområde till bostadsområde där saneringsarbeten utförs i samband med exploateringskedet. Inom SAAB:s fastighet pågår ett detaljplanearbete där planerna är att ändra markanvändning till blandad bebyggelse med bostäder och kontorsverksamhet. Inom planområdet utreds föroreningar för mark och grundvatten samt dess eventuella spridning till Bällstaån som är en klassad ytvattenförekomst.

- **Skälby industriområde med Ormbäcka** ligger i norra delen av Skälby och är ett relativt nytt verksamhetsområde från 1980-talet. Området har tidigare dominerats av nu nedlagda handelsträdgårdar. Inom området har det funnits verkstäder och tillverkning av plastpolyester. I västra delen av industriområdet har det tidigare impregnerats och lagrats sliprar, elstolpar och Hg-likrikare. En del av området runt befintlig industriverksamhet ingår i detaljplaner för Ormbäcka där området planeras för byggnation av bostäder vilket innebär att området undersökts och eventuella föroreningar saneras.
- **Jakobsbergs Norra industriområde** sträcker sig längs Järfällavägen och Mäljarbanan från Brantvägen i söder till Mossvägen i norr. I området har det förekommit flera verkstadsindustrier och bilvårdsanläggningar. Det har även förekommit tryckeri (grafisk industri), tillverkning av tvätt och rengöringsmedel, skumplatstillverkning (polyuretan), gummiproduktion, bekämpningsmedelstillverkning och träimpregnering.
- **Kallhälls industriområde** ligger mellan Kallhällsleden och Enköpingsvägen och omfattar verksamheter kring tre olika industrihotell. Inom området finns verkstäder, drivmedelshandling och bilvårdsanläggningar och en anläggning för mellanlagring och sortering av avfall. Området ligger inom sekundära skyddszonen för Östra Mälarens vattenskyddsområde och dagvatten avleds via Kallhällsdammen vidare ut i Mälaren.
- **Kallhälls norra industriområde** omfattar verksamheter längs Skarprättarvägen. Området är utbyggt i flera etapper mellan 1980 och 2019. Industriområdet omfattar pågående verksamheter i form av fordonsverkstäder, två bensinstationer och kemtvätt samt även polyuretanverkstad. Området ligger inom sekundära skyddszonen för Östra Mälarens vattenskyddsområde och dagvatten avleds via kulvert och öppet dike längs Knektvägen innan det når Mälaren söder om Bonäsbadet.
- **Bolinder strand** ligger längs Mäljarstranden i Kallhäll och år 1909 flyttade Bolinders mekaniska fabrik till området. Verksamheten omfattade bland annat gjuteri, pressarverkstad, spisverkstad och kraftstation. År 1956 köptes Bolinders mekaniska verkstäder AB upp av AB Svenska maskinverken och industriverksamhet fortsatte fram till år 1979. Under flera år låg industriområdet orört fram till att stora delar av det på 2000-talet omvandlade till bostadsområde. Ett flertal industribyggnader står däremot kvar och det finns kvarlämnade föroreningar i grundvattnet och sedimenten.

5.2.7. Kemtvättar

Kemtvättar är en källa till utsläpp av klorerade organiska lösningsmedel, vilka användes för att lösa fetter i tvättprocessen. Under perioden mellan 1940-1970 skedde en stor del av utsläppen genom avdunstning av lösningsmedlen, varefter övergången

till alltmer slutna vattensystem innebar att utsläpp av föroreningar främst förekom vid bristande hantering lösningsmedelsrester. Utsläpp av klorerade lösningsmedel har inneburit att föroreningar kan påträffas i både mark och i grundvatten. I de fall då trikloretylen använts finns även risk för dioxinföroreningar i mark som en rest från produktionen av tvättvätska. Klorerade lösningsmedel tillhör kemikaliegruppen DNAPL (Dense non-aqueous phase liquid) vilket innebär att de är tyngre än vatten och att föroreningarna sjunker men riskerar att förångas i nedbrytningen. Detta kan orsaka allvarliga hälsorisker om ångan tränger in i byggnader.

I nuläget finns kännedom om 10 avvecklade och 3 pågående kemtvättar i Järfälla kommun. Samtliga är i nuläget klassade enligt branschklass 2, vilket är den generella riskklassen för kemtvätt med lösningsmedel. Under de senaste åren har delsaneringar i mark genomförts vid två stycken nedlagda kemtvättar; Arostvätten på Vårdkasevägen i Skälby och Orienttvätten i Uddnäs.

5.2.8. Brandsläckning

Högfluorerade ämnen förekommer i vissa typer av brandsläckningsskum. De är en relativt nyupptäckt typ av förorening som upptäcktes i samband med provtagning av dricksvattenbrunnar i närheten av brandövningsplatser. Ämnena har dock använts sedan 1920-talet och efter 50-talet i större utsträckning. Högfluorerade ämnen förkortas oftast som PFAS-ämnen och de starka kol-fluorbindningarna bidrar till att de är mycket svårnedbrytbara i miljön. Många föreningar är dessutom biotillgängliga.

I Järfälla kommun finns en känd f.d. brandövningsplats i den norra delen av Barkarbyfältet. Brandövningsplatsen har använts både inom försvarets verksamhet och senare av kommunala brandförsvaret, vilket har gett upphov till en omfattande förorening i mark och grundvattnen. Brandövningsplatsen har delsanerats genom en jordschakt 2018 men föroreningar finns kvar i grundvattnet och riskerar att spridas via diken och befintliga dräneringsledningar i området. Pågående miljötekniskt arbete visar att PFAS-ämnen är den mest betydande och svårhanterliga föroreningen på Barkarbyfältet.

Förutom brandövningsplatsen finns fem identifierade före detta brandstationer i Järfälla kommun, varav en fortfarande är aktiv. Utöver dessa redan kända områden kan det förekomma fler diffusa förorenade områden där räddningstjänsten använt skumsläckningsmedel i samband med brandbekämpning. Statens geotekniska undersökning (SGU) har kartlagt platser där räddningstjänsten använt skumsläckmedel och gjort en förenklad riskbedömning för några av dessa. Deras kartläggning identifierade 39 stycken platser i Järfälla varav ingen av de riskklassade hamnade inom riskklass 1 och 2.

5.2.9. Militär verksamhet

Inom Barkarbyfältet var flygflottilj F8 aktiv under perioden 1936 - 1974. Därefter användes flygfältet både av civilt flyg samt av polis och räddningstjänst mellan år 1974 och 2010, även om det kvarstod som militärt område. Hantering av framförallt flygbränsle, brandsläckningsmedel samt motor- och hydrauloljor kan ha förorenat marken med MTBE (Metyl-tert-butyleter), petroleumkolväten, PAH, tungmetaller och högfluorerade ämnen (PFAS) i hela området. Militära övningar i området har också påverkat mark- och vattenmiljön i och runt Säbysjön inom Västra Järvafältets naturreservat genom användning av ammunition och sprängämnen samt deponering av avfall.

Deponin och ammunitionsresterna utgör en föroreningskälla inom reservatet vilket antas påverka både vatten- och markmiljön i området. Eftersom stora delar av det f.d. militärområdet ingår i byggnadsprojektet Barkarbystaden kommer ett flertal undersökningar och åtgärder vidtas de närmsta åren.

5.2.10. Tandläkare

Tandläkare har historiskt använt sig av amalgam, innehållandes kvicksilver, i lagningsprocessen fram tills övergången till plaster. År 2009 kom ett lagkrav om att alla behandlingsplatser och vaskar, som används för rengöring av instrument, ska vara försedda med amalgamavskiljare för att förhindra att kvicksilverrester sprids till avloppsrör. Det finns en stor risk att amalgam har avlagrats i avloppsrör både i fastighet och i mark vid tandläkarmottagningar. I samband med stambyte i fastigheter där tandläkarmottagning har bedrivits eller drivs idag är det viktigt att omhänderta avloppsrör och slam som farligt avfall.

I Järfälla finns ca 25 aktiva tandläkarmottagningar där miljö- och hälsoskyddsavdelningen genom tillsyn kontrollerar att det finns amalgamavskiljare samt att rören är uppmärskade. Ett flertal tandläkarmottagningar i Järfälla kommun har sanerat rör i samband med stambyten eller saneringsarbeten.

6. ARBETET MED FÖRORENADE OMRÅDEN

Nämndens arbete med förorenade områden bedrivs genom egeninitierad och händelsestyrd tillsyn. En stor del av tillsynsarbetet sker även i samband med den fysiska planeringen och då nya områden i kommunen exploateras.

6.1.1. Arbete med fysisk planering och exploatering

Järfälla är inne i en expansiv fas vilket innebär att många detaljplaner tas fram i syfte att bebygga och förtäta områden. I detaljplaneskedet behöver det fastställas om området är lämpligt för kommande markanvändning med hänsyn till människors hälsa och miljö kvalitetsnormerna för vatten. Detta innebär att eventuella markföroreningar ska utredas i ett tidigt skede. Utredningarna behöver redovisa om det finns ett åtgärdsbehov och om det i så fall är möjligt att avhjälpa föroreningarna. I exploateringskedet behöver alla byggherrar och exploatörer gå vidare med fördjupade markundersökningar för att säkerställa att rimliga saneringsåtgärder vidtas samt att över-skottsmassor klassificeras utifrån föroreningsinnehåll. Det är samhällsbyggnadsavdelningen som ansvarar för att ta fram detaljplaner och säkerställa att tillräckliga efterbehandlingsåtgärder vidtas i samband med exploateringen.

Miljö- och bygglovsnämnden är tillsynsmyndighet gällande dessa ärenden men kan fungera som resurs inom detaljplaner där vi bland annat hjälper till att ta fram historisk information om området, granskar provtagningsplaner och miljötekniska markundersökningar.

6.1.2. Tillsynsarbetet

Miljö- och bygglovsnämndens tillsynsarbete inom förorenade områden delas in i egeninitierade respektive händelsestyrda ärenden. Exempel på händelsestyrda ärenden som kräver handläggning är bland annat påträffade och anmälda föroreningar i samband med bygg- och exploateringsarbeten samt granskning av detaljplaner inom förorenade områden.

Den egeninitierade tillsynen riktar sig främst åt prioriterade objekt (riskklass 1 och 2) samt arbete med att inventera och riskklassa objekt som endast är branschklassade. Av erfarenhet från planering tenderar denna typ av tillsyn att bortprioriteras på grund av en stor mängd händelsestyrd tillsyn.

Utöver tillsynsarbete ingår även en stor del kvalitetsarbete där nämnden ansvarar för att skicka in aktuella handlingar till EBH-stödet samt uppdatera och administrera det kartskikt över förorenade området i kommunens kartskikt Jakarta. Viss del av tiden läggs även på kvalitetsarbete såsom att ta fram mallar och rutiner för olika typer av tillsynsärenden. Miljö- och bygglovsnämnden ska även informera om tidigare undersökningar och hänvisa till aktuell lagstiftning i alla typer av ärenden som rör miljöbalken.

6.1.3. Kommunen som verksamhetsutövare, fastighetsägare eller huvudman

Kommunen har genom sin nuvarande eller tidigare verksamhet ansvaret för utredning och åtgärder för många förorenade områden. Exempel på sådana förorenade objekt är avfallsdeponier, områden som fyllts ut med Lövsta-aska samt områden där brandsläckningsövning av det kommunala brandförsvaret utförts. Kommunen berörs även som fastighetsägare av ett flertal objekt där bland annat handelsträdgårdar tidigare bedrivits.

Även vid påträffad förorening i samband med gräv- och schaktarbeten kan kommunen få ett verksamhetsansvar som innebär att tillsynsmyndigheten ska kontaktas för dialog kring fortsatta arbeten.

7. STRATEGI

För att kunna nå uppsatta lokala mål och för att arbeta aktivt mot att nå miljömålet giftfri miljö arbetar miljö- och hälsoskyddsavdelningen i Järfälla kommun enligt följande strategi.

7.1. Kompetens

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen ska öka och upprätthålla kompetens inom förorenade områden. Detta säkerställs bland annat genom att:

- Alla miljöinspektörer som handlägger och bedriver tillsyn inom förorenade områden ska ha gått en grundkurs i ämnet, antingen Länsstyrelsens, SIPU eller motsvarande.
- Miljöinspektörer ska vid behov gå fördjupningskurs inom förorenade områden.
- Miljöinspektörer fortsätter delta och ta del av aktuell information vid myndighets- och aktivitetsträffar såsom Länsstyrelsen, MSL och PFAS-nätverket.
- Minst två miljöinspektörer, med inriktning förorenade områden, ska delta vid Mälardalensträffen varje år.
- Miljöinspektörer, med kunskap inom förorenade områden, ska fortsatt bidra med kompetens i detaljplaneprojekt vid resursmöjlighet.

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningen ska öka kunskapen om föroreningsituationen för objekt i riskklass 1 och 2 genom inventering och riskklassning.

7.2. Samverkan

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen ska fortsätta samverka med andra tillsynsmyndigheter i länet samt inom den egna organisationen. Detta säkerställs bland annat genom att:

- Vi fortsätter delta i Miljösamverkan Stockholms läns (MSL) nätverksgrupper *Förorenade områden* och *Detaljplanefrågor*.
- Vi fortsätter delta på MS-nordmöten (samverkansträffar med representanter från tillsynsmyndigheten från norrortskommunerna: Danderyd, Järfälla, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Sundbyberg, Upplands Bro, Upplands Väsby och Vallentuna).
- Vi fortsätter med miljöplaneringsmöten tillsammans med representanter från miljöstrategiska enheten på kommunstyrelseförvaltningen.

7.3. Prioriteringsgrunder

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen ska prioritera arbetsinsatser mot de förorenade områden som bedöms ge mest effekt avseende skydd mot människors hälsa och miljö. Detta säkerställs bland annat genom att:

- Tid för egeninitierad tillsyn på föroreningsobjekt ska ingå i den årliga tillsynsplanen.
- Objekt i riskklass 1 och riskklass 2 och motsvarande ska prioriteras för tillsyn och åtgärder.
- Prioritering ska göras på särskilda branscher, föroreningstyper och industriområden som misstänks kunna påverka miljö kvalitetsnormerna för närliggande ytvattenförekomster.
- Prioritering ska göras på särskilda branscher, föroreningstyper och industriområden inom Östra Mälarens vattenskyddsområde.
- Granskning av förorenade områden ska utföras och våra synpunkter yttras i samband med att detaljplaner går ut på samråd och granskning.
- Tillsyn av större bygg- och infrastrukturprojekt ska prioriteras och ingå i den årliga tillsynsplanen.
- Miljö- och bygglovsnämnden ska kunna agera huvudman vid eventuellt stadsbidragsprojekt.

8. AKTIVITETS- OCH TIDSPLAN

För att kunna nå det slutliga målet med arbetet med förorenade områden till 2050 bedöms följande ärendetyper/aktiviteter behöva genomföras. Aktivitets- och tidsplanen omfattar miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsynsarbete med förorenade områden

inom perioden 2021-2025. Tillsynsinsatser specificeras närmare i behovsutredning för tillsyn och tillsynsplan samt i 5-årsplanen.

8.1. Särskilda tillsynsinsatser

Utifrån prioriteringsgrunderna ser miljö- och hälsoskyddsavdelningen ett behov av särskilt riktade tillsynsinsatser de närmsta åren.

8.1.1. PFAS-användning

Den f.d. brandövningsplatsen på Barkarbyfältet är under fortsatt utredning där Järfälla kommun för närvarande arbetar med att ta fram en ny åtgärdsutredning för att utreda eventuell avhjälpande åtgärder för kvarlämnade PFAS-ämnen i mark/grundvatten för att förhindra fortsatt spridning till Säbysjön och Igelbäcken. På fältet pågår även utbyggnaden av Barkarbystaden vilket innebär att särskilda tillsynsinsatser krävs på de byggherrar som schaktar och pumpar länshållningsvatten inom området.

Även andra PFAS-källor kan behöva utredas då dessa ämnen inte har provtagits i tidigare miljötekniska markundersökningar. Exempel på andra källor till PFAS är bland annat fotografisk industri, deponier och hydrauloljor till flygplan. Detta innebär att det krävs en bredare syn på dessa ämnen och att utredningar kan behöva utföras på fler platser än de som enbart berör brandskumsanvändning.

8.1.2. Handelsträdgårdar

Sedan Länsstyrelsens inventering av plantskolor och handelsträdgårdar har några få undersökts vidare, dock kvarstår 38 EBH-objekt i riskklass 2. Ett flertal handelsträdgårdar ligger inom pågående detalj- och exploateringsområde vilket kommer innebära tillsynsinsatser i samband med markundersökningar, schaktningsarbeten och masshantering.

I samband med exempelvis nya bygglov eller planerad borrning av bergvärmebrunnar inom fastigheter med före detta handelsträdgårdar kan krav på undersökningar krävas. Utöver händelsestyrd tillsyn bedöms det finnas ett behov av egeninitierad tillsyn på före detta handelsträdgårdar som har riskklass 2.

8.1.3. Båtklubbar

Järfällas båtklubbar fastställde 2014 handlingsplaner som innebär att de ska sanera båtskrov med biocidfärger innehållandes koppar, zink och TBT. När alla båtar inom de fem största båtklubbarna har uppnått skrovrena båtar kan ett fortsatt arbete med undersökningar inom båtuppställningsplatserna ske. Tills vidare ska båtuppställningsplatser vara skyddade så att barn inte tillträder dessa områden. Föroreningar i sediment utanför båtklubbarna behöver också utredas i framtiden.

8.1.4. Lövstaska

Miljö- och bygglovsnämnden bedriver för närvarande tillsyn över två större områden förorenade med Lövstaska. Det ena är Jakobsbergstippen (riskklass 1) och det andra är området kring Björkebyskolan (ej riskklassat). Både dessa objekt är under pågående status vilket kräver särskilda tillsynsinsatser den närmsta tiden. Bland annat behöver riskklassning och ansvarsutredningar ses över och tas fram inför fortsatt arbete.

Utöver de kända områdena som är utfyllda med aska från Lövsta förbränningsanläggning bedöms det finnas fler områden där aska kan påträffas. I nuläget saknar kommunen en strategi för att hantera askan och ansvaret för att hantera frågan kan

hamna på olika avdelningar som till exempel park- och gatuavdelningen eller fastighetsavdelningen på grund av olika ansvarsområden. Tillsynsinsatser beräknas därför behövas vid handläggning av händelsestyrda ärenden i samband med att aska påträffas.

8.1.5. E.V Anderssons gjuteri

Norr om Stäket, intill Mälaren, ligger före detta E.V Anderssons gjuteri som är ett av kommunens riskklass 1-objekt. År 2018 genomförde Länsstyrelsen en MIFO fas 2 undersökning för objektet som bland annat påvisade höga halter av aromater i mark samt PAH:er och tungmetaller i halter över MKM. Miljö- och bygglovsnämnden delar tillsynsansvar med Länsstyrelsen och nästa steg är att utföra en ansvarsutredning och utreda ifall EBH-objektet kan få statsfinansieringsbidrag.

8.1.6. Avfallsdeponier

Eftersom de flesta deponierna undersöktes och riskklassades i början av 2010-talet bedöms det i nuläget inte som prioriterat att gå vidare med ytterligare egeninitierade tillsynsinsatser för dessa. Trots detta utförs regelbunden tillsyn på bland annat Älgkärrstippen i samband med deras pågående kontrollprogram. Nämnden bedriver även tillsyn på Pingsttippen (pågående) för att säkerställa att verksamheten följer villkoren i miljötillståndet och att verksamheten utför de kontroller de åtagit sig i kontrollprogrammet.

Övriga deponier hanteras som händelsestyrd tillsyn i samband med en kommande detaljplan eller bygglovsskede.

8.1.7. Kemtvättar

Många av kemtvättarna i Järfälla kommun saknar information och har inte MIFO-undersökts eller riskklassats. De senaste åren har miljö- och hälsoskyddsnämnden sett ett ökat behov av kunskap om dessa objekt. Detta då ett flertal verksamheter ligger inom befintlig bostadsbebyggelse samt att det finns en risk för spridning av föroreningar till närliggande mark- och vattenområden. Frågor kring eventuella föroreningar i mark och grundvatten aktualiseras bland annat i samband med anmälningar om borring av bergvärme i närheten av nedlagda kemtvättsverksamheter.

8.1.8. SAAB

För SAAB:s fastighet pågår just nu ett planarbete som innebär att nuvarande markanvändning ska ändras från industri till blandad bebyggelse med bostäder. Området tillhör riskklass 1 och ett flertal mark- och grundvattenundersökningar har genomförts i planprocessen. Undersökningarna visar bland annat att grundvattnet är förorenat av oljekolväten. Tillsynsbehov bedöms finnas i samband med fortsatt planarbete samt i exploateringskedet.

8.1.9. Bygg- och exploatering

Inom flera delar av Järfälla kommun pågår en omvandling av tidigare industrimark till blandad bebyggelse med bostäder. Söderdalen och Veddesta är två områden som kommer kräva tillsynsinsatser i samband med planläggning och exploatering.

9. RESURSBEHOV

Miljö- och hälsoskyddsavdelningens resursbehov inom förorenade områden styrs främst av antal händelsestyrda ärenden. Men för att målen ska kunna uppnås finns även ett behov av resurser för egeninitierad tillsyn. I miljö- och bygglovsnämndens

behovsutredning och tillsynsplan preciseras olika tillsynsinsatser som ses över och revideras årligen.

I aktuell handlingsplan redovisas ett översiktligt resursbehov utifrån tidigare behovsutredningar och tillsynsplaner inklusive beräknad tid för de aktiviteter som tagits fram.

Tabell 2. Resursfördelning över händelsestyrd och egeninitierad tillsyn samt kvalitetsarbete.

Aktivitet	Resursbehov (antal timmar/år)
Underrättelse om påträffad förorening och handläggning av § 28 anmälningar	1120 h
Egeninitierad tillsyn på EBH-objekt	400 h
Resurs och granskning av föroreningsfrågor i detaljplaneprocessen	150 h
Information och rådgivning	50 h
Uppdatera EBH-stödet och kartskikt	70 h
Kvalitetsarbete ex. mallar och rutiner.	20 h
Totalt	1810

Resursbehovet motsvarar cirka 1,7 heltidstjänster och fördelas i nuläget på fyra miljöinspektörer inom miljö- och hälsoskyddsavdelningen.

10. BESLUT, GILTIGHETSTID OCH UPPFÖLJNING

Handlingsplanen antogs av miljö- och bygglovsnämnden den 15 december 2020 och gäller tillsvidare. Handlingsplanen är under denna tid styrande för nämndens arbete med förorenade områden och ska ligga till grund för de prioriteringar som görs i tillsynsplanen. Planen ska under giltighetstiden hållas aktuell, följas upp och vid behov justeras. Övergripande ansvar för uppföljning och justering samt uppdatering av handlingsplanen åligger miljö- och hälsoskyddsavdelningen och rutin för årlig översyn och uppdatering ingår i bifogad 5-årsplan.

BILAGOR

1. 5-års plan för tillsyn på förorenade områden
2. Årshjul för tillsyn på förorenade områden
3. Referenslista och exempel på vägledningar
4. Karta över riskklassade objekt enligt EBH-stödet
5. Lista över objekt i riskklass 1 och 2